

ŠTEVILKA 1

LETNIK XXXVI

NARODNI

GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. JANUARJA 1935

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 1., I. 1935.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Adlešičih, r. z. z n. z., se vrši na Jožefovo 19. marca 1935, ob 15. uri v župnišču. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. revizijsko poročilo. 4. odobrenje računskega zaključka za l. 1934. 5. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Boštanju, r. z. z n. z., se vrši dne 10. februarja 1935 ob 7. zjutraj v prostorih hranilnice. Dnevni red: 1. odobritev računskega zaključka za leto 1934. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. volitev novega člana načelstva. 4. slučajnosti.

Občni zbor Obrtno-kreditne zadruge v Ljubljani, r. z. z n. z. v likvidaciji, se bo vrši dne 31. januarja 1935 ob 6. uri zvečer v Ljubljani, Gruberjevo nabrežje, št. 8. Dnevni red: 1. poročilo likvidatorjev. 2. sklepanje o shrambi poslovnih knjig.

Občni zbor Prometne zadruge za blagovni promet v Ljubljani, r. z. z o. z. v likvidaciji, se vrši v soboto 26. januarja 1935 ob 20. uri v pisarni zadruge na Tyrševi cesti št. 17. Dnevni red: 1. poročilo o likvidaciji. 2. odobritev računskega zaključka za leto 1934. 3. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Markovcih, r. z. z n. z., se bo vršil dne 3. februarja 1935, ob 11. uri dop. v posloju državne narodne šole v Markovcih. Dnevni red: 1. odobritev zapisnika o V. občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za l. 1934. 4. eventualne nadomestne volitve načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Ljudske hranilnice in posojilnice v Moravčah, r. z. z n. z., se bo vršil dne 3. februarja 1935 ob 1/3. pop. v uradnem prostoru. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. čitanje revizijskih poročil iz l. 1932 in 1934. 3. poročilo načelstva in nadzorstva. 4. odobrenje računskega zaključka za leto 1934. 5. volitev načelstva in nadzorstva. 6. sprememba pravil (§§ 4. in 10.). 7. slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske strojne zadruge v Retečah pri Škotji Loki, r. z. z o. z., se vrši dne 27. januarja 1935 ob 15. uri v društvenem domu. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev rač. zaključka za l. 1934. 3. volitev načelstva. 4. volitev nadzorstva. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Ribnici z okolico, r. z. z o. z., se vrši dne 27. januarja 1935 ob 7^{1/2} zjutraj v zadrugišnih prostorih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobrenje računskega zaključka za leto 1934. 3. čitanje revizijskega poročila. 4. dopolnilna volitev načelstva. 5. volitev nadzorstva. 6. slučajnosti.

Redni občni zbor Kmetijske strojne zadruge v Savljah, r. z. z o. z., se bo vršil dne 2. marca 1935 v prostorih g. tajnika ob 1. uri popoldne. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem rednem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. potrjenje računskega zaključka za l. 1934. 4. volitev nadzorstva. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Živinorejske zadruge za selško dolino v Selcih, r. z. z o. z., se bo vršil dne 27. januarja 1935 ob 7. uri zjutraj v dvorani Krekovega doma v Selcih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva. 2. odobritev rač. zaključka za l. 1934. 3. volitev načelstva. 4. čitanje revizijskega poročila. 5. sprememba pravil. 6. slučajnosti.

Redni občni zbor Strarske zadruge v Stari Fužini v Bohinju, pošta Sv. Janez - Bohinjsko jezero, r. z. z o. z., se bo vršil dne 3. februarja 1935 ob 1. uri popoldne. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem rednem občnem zboru. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. poročilo načelstva in nadzorstva. 4. odobritev računskega zaključka za leto 1934. 5. volitev načelstva in nadzorstva. 6. sprememba pravil § 45. 7. sklepanje o dobavi mleka in prevoza iz pod Studora. 8. slučajnosti.

Občni zbor Električno-strojne zadruge v Šmarci, r. z. z o. z., se bo vršil dne 3. svečana 1935 popoldne ob 3. uri v Šmarci v pisarni zadruge. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. čitanje poročila o zadnji uradni reviziji. 4. odobritev računskega zaključka za leto 1934. 5. sprememba pravil. 6. volitev načelstva in nadzorstva za tri leta. 7. slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Trzišču, r. z. z n. z., se bo vršil v nedeljo dne 3. februarja 1935 ob pol 3. uri popoldne v župnišču v Trzišču. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. potrjenje računskega zaključka za leto 1934. 3. volitev načelstva. 4. volitev nadzorstva. 5. poročilo o izvršeni reviziji. 6. slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Voklem, r. z. z o. z., se bo vršil 26. januarja 1935 ob pol 10. uri dopoldne v šoli v Voklem. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka za l. 1934. 4. volitev nadzorstva. 5. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12:50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Nova uredba o zaščiti denarnih zavodov.

Decemberska številka Nar. Gosp. je prinesla sicer besedilo nove uredbe o zaščiti denarnih zavodov od 23. novembra 1934, toda uredba je precej dolga in čitati zakone je za lajika težka stvar. Zato ne bo odveč, ako podamo v naslednjem poljudno bistvene določbe, zlasti pa spremembe, ki jih ima nova uredba o zaščiti denarnih zavodov.

1. Rok za vložitev prošnje.

Odložitev plačil ali sanacija se smeta dovoliti na prošnjo, ki se poda najkasneje v letu dni po uveljavitvi uredbe. Ker je bila uredba uveljavljena, t. j. objavljena 24. novembra 1934, imajo posojilnice čas še do 24. novembra 1935, da prosijo za zaščito (čl. 1, odst. 2.).

Uredba hoče torej v teku enega leta od vseh denarnih zavodov izjavo, da prosijo za zaščito ali pa da so pripravljeni normalno poslovati.

2. Odločitev ministrov.

O prošnjah za odložitev plačil ali sanacijo odloča minister za trgovino in industrijo, odnosno minister za kmetijstvo glede zadrug, glede zadružnih zvez pa ministrski svet na predlog ministra za kmetijstvo (čl. 3.). Smisel spremembe je v tem, da se ne obremenjuje ministrski svet z vsemi prošnjami, temveč se to prepušča resornima ministroma.

3. Valorizacija državnih papirjev ni dopustna.

Zavodom, ki prosijo za odložitev plačil ali za sanacijo, se sme dovoliti valorizacija nepremičnin na sedanjo vrednost na podlagi ocene strokovnjakov. Po prejšnji uredbi je bila dopustna tudi valorizacija državnih vrednostnih papirjev na nabavno vrednost, do čim je v novi uredbi to izpadlo (čl. 13.).

Zadruga imajo itak prav malo kapitalov vloženi v državne vrednostne papirje, tako da jih ta določba ni zadela. Zelo pa je zadela nekatere banke, pa tudi regulativne hranilnice, ki so imele velike kapitale naložene v državnih vrednostnih papirjih.

4. Odložitev plačil za največ šest let.

Odložitev plačil se sme dovoliti največ za 6 let (čl. 7., odst. 1.). Po prejšnji uredbi je bila odložitev plačil dovoljena normalno za 5 let, a izjemoma po sklepu ministrskega sveta tudi za več let.

Namen te določbe je pač ta, da se dá vsem zavodom enoten šestletni rok, da skušajo v tem roku normalizirati svoje poslovanje. V tem roku se bo, tako se domneva, tudi pokazalo, ali je zavod sposoben za življenje ali ne.

5. Novo poslovanje — nove knjige.

Novi zavodski dolgovi se vodijo v posebnih knjigah. Na te nove račune se pre-

našajo tudi oni zneski, ki jih zavod po zaključku vsakega šestmesečja po rasporedu izplačuje na račun starih vlog, pa jih en ali drugi vlagatelj ne dvigne. Enako mora zavod ločeno vknjiževati tudi kredite, ki jih dovoljuje iz sredstev novih vlog. Novi krediti namreč prvenstveno služijo za pokritje novih vlog (čl. 17., odst. 4 in 6.).

Uredba hoče strogo ločiti novo poslovanje od starega poslovanja, nove vloge od starih vlog in nove kredite od starih kreditov. Zavod pod zaščito ima torej možnost, da svoje staro poslovanje v teku 6 let uredi, da je po šestih letih vse to poslovanje normalizirano in preide v novo poslovanje. Med tem urejevanjem starega poslovanja pa se že vzporedno vrši novo poslovanje: sprejemajo se nove vloge in iz le-teh dajejo novi krediti. Računi o novih vlogah in novih kreditih se vodijo popolnoma ločeno.

6. Pobot terjatev z dolgovi zavoda.

Dolgove in terjatve pri istem zavodu je po novi uredbi dovoljeno pobotati (kompenzirati). Če ima dolžnik proti zavodu **lastno terjatev** iz hranilne vloge ali iz tekočega računa, jo sme pobotati **v celoti**.

Če si je dolžnik **pridobil staro terjatev** proti zavodu iz hranilne knjižice ali iz tekočega računa od koga drugega, sme pobotati svoj dolg **iz pridobljene vloge do največ 50% pri vsakem odplačilu, ako istočasno ostalih 50% položi v gotovini**.

Tudi zaščiteni kmetje morejo s pridobljeno hranilno knjižico pobotati svoj dolg ali posamezne letne obroke do 50%, ako istočasno ostalih 50% polože v gotovini. Kot stare terjatve zavodskih upnikov se smatrajo hranilne vloge, odnosno tekoči računi vlagateljev, ki so obstojali na dan, ko je zavod prosil za zaščito (čl. 18, ods. 18 do 4.).

Po prejšnji uredbi je bilo obljubljeno, da bo glede kompenzacij izšla posebna

uredba. Sedanja uredba je zadevo kratko uredila in dovolila kompenzacijo (pobot) dolžnikom tako, da s pridobljeno hranilno knjižico poplačajo toliko svojega dolga ali obresti, kolikor istočasno položijo upniškemu zavodu v gotovini.

7. Obrestna mera.

Pri zavodu pod zaščito ne sme obrestna mera za stare hranilne vloge in za tekoče račune biti manjša od 2%, niti večja od 4% na leto v celoti. V prošnji za zaščito mora zavod obrestno mero predložiti in minister v svojem odloku o zaščiti odredi tudi višino obrestne mere (čl. 19, odstavek 1.).

Po stari uredbi je bila obrestna mera za vloge, oziroma tekoče račune maksimirana s 5%. — Nova uredba še tudi predvideva, da je medtem, ko teče zaščita, možno zvišanje ali znižanje obrestne mere za stare vloge po odločbi ministra.

8. Izplačevanje starih vlog. Raspored.

Zavod pod zaščito mora napraviti po izteku vsakih 6 mesecev raspored denarja, izterjanega iz terjatev v zadnjih šestih mesecih. Po tem rasporedu se v naslednjih treh mesecih vsa gotovina iz izterjanih terjatev uporabi za poravnavo starih dolgov, potem ko so se od te gotovine odbili režijski stroški, javne davščine in obresti privilegiranih denarnih zavodov. Za raspored pa veljajo ta le določila:

1. Vlagateljem z vlogo do 10.000 Din se izplačuje kapital z obrestmi vred prvenstveno z najvišjim odstotkom.

2. Glede ostalih vlagateljev in upnikov se uredi tako, da dobe manjši vlagatelji odstotno več, večji pa manj.

3. Raspored mora navajati izjemna izplačila, izvršena vlagateljem za primer bolezni, smrti in neobhodnega vzdrževanja.

4. Tekom prvih 6 mesecev po dovolitvi zaščite sme denarni zavod vlagateljem de-

loma in začasno izplačevati akontacije. Po izteku šestmesečnega roka pa napravi z njimi končni obračun po razporedu.

Razpored se mora razgrniti na vidnem mestu v poslovnih prostorih zavoda in ga je tudi predložiti vsakih 6 mesecev ministru, da ga eventuelno popravi radi pravilnejše razdelitve (čl. 20, odst. 1 do 3.).

Po prejšnji uredbi je moral denarni zavod istočasno s prošnjo za zaščito predložiti tudi odplačilni načrt za vsa leta zaščite, najmanj pa za eno leto. Praksa je pokazala, da vsi taki odplačilni načrti vise v zraku radi negotovosti odplačil dolžnikov. Nova uredba je zato v čl. 20 določila, da se vsakih 6 mesecev za zbrano gotovino, vplačano od dolžnikov, napravi razpored, po katerem se le-ta pravično razdeli med vse vlagatelje.

Le žal pa so načela, po katerih se ima razpored delati, premalo določna. Odredba, da dobi manjši vlagatelj odstotno več, večji pa manj, je precej nedoločna, ker ni povedano, v kakšnem odstotnem razmerju. Bodo pač morale posojilnice po resnem prevdanku napraviti predlog, da bodo vsi vlagatelji pravično upoštevani.

Eno je gotovo, da ima uredba o zaščiti denarnih zavodov pred očmi le banke. Zato je določeno, da se vlagateljem z vlogo do 10.000 Din po razporedu ima izplačevati kapital z obrestmi z najvišjim odstotkom. Pri posojilnicah pa je pretežna večina vlagateljev, ki imajo vloge do 10.000 Din, veliko manj pa onih preko 10.000 Din. Zato bo ta najvišji odstotek za male vlagatelje (to so vlagatelji do 10.000 Din) pri posojilnicah tudi bolj skromno izpadel.

9. Kreditiranje novega denarja.

Že zgoraj smo omenili, da uredba zahteva strogo delitev starega poslovanja od novega in ravno tako starih vlog od novih vlog. Uredba tudi določa, kako se mora

denar iz novih vlog nalagati n. pr. v zapise Narodne banke, v državne kratkoročne bone, v državne papirje itd. Ena desetina najmanj mora biti v zavodski blagajni ali pri Narodni banki na žiro-računu itd. (čl. 21.). Ravno tako določa uredba, da se iz novega denarja ne sme kreditirati eni osebi več nego znaša ena desetina lastnih sredstev, da se ne smejo dajati posojila niti članom upravnega niti nadzornega odbora niti uslužbenecem itd. (čl. 22.).

Zopet vidimo, da so te določbe urejene pač le za bančno poslovanje. Za zadruge naložbe, kakršne omenja čl. 21, ne pridejo v poštev, ker zadruge odvišni denar nalagajo pri svoji zvezi. Ravno tako pa določba glede posojil ni umestna, ker je pri zadrukah že doslej veljalo pravilo, da člani načelstva in nadzorstva ne morejo dobivati posojil.

10. Sanacija zavoda.

Zelo obširne so določbe o sanaciji, ker imajo zopet pred očmi banke. Pri bankah se namreč lahko pretvori do 40% starih vlog v delniško glavnico in specialni rezervni zaklad; specialni rezervni zaklad se v naslednjih letih postopnjema amortizira, t. j. vrača vlagateljem, katerim je bil vzet, iz vsakoletnega čistega dobička banke, potem, ko se je odbil od dobička redni prispevek za normalni rezervni zaklad.

Toda tudi zadrugi se sme dovoliti sanacija, če je odpisala svoj rezervni zaklad. Primerno temu, za kolikor je zadruga pasivna, odredi minister za trgovino in industrijo, naj plačajo združniki v rezervni sklad del ali za célo vsoto, s katero jamčijo po pravilih. Pri zadrugi z neomejeno zavezo pa plačajo v slučaju sanacije največ 20-kratni znesek deleža v rezervni zaklad (čl. 31.). Mislimo pa, da določbe o sanaciji pri zadrukah v splošnem ne bodo prišle v poštev, razen mogoče pri par posojilnicah.

11. Izvenstečajna likvidacija.

Izvenstečajno likvidacijo pri zavodih, pri katerih ne more biti dovoljena niti odložitev plačil niti sanacija, izvajajo likvidatorji zavoda po predpisih zakona in zavodskih pravil o likvidaciji. Lahko se postavi zavodu tudi komisar (čl. 36).

Posebne določbe pa ima uredba zopet glede **izvenstečajne likvidacije pri zadrugah** z ozirom na jamstvo zadržnikov.

Če je član odpovedal in je njegovo članstvo prenehalo pred veljavnostjo te uredbe, t. j. pred 24. novembrom 1934, velja njegovo jamstvo le do roka kot določajo pravila.

Če je pa zadržnik članstvo odpovedal, a po določbi pravil članstvo še ni prenehalo, potem traja njegovo jamstvo do konca izvenstečajne likvidacije brez ozira na določbe pravil.

Odpoved članstva pa ni več mogoča od dne, ko zadruga zaprosi za izvenstečajno likvidacijo (čl. 44, odst. 1 a — c).

Pri zadrugi z neomejeno zavezo se pretvori v izvenstečajni likvidaciji neomejena zaveza v omejeno, tako, da **član jamči z desetkratnim zneskom svojega deleža oziroma deležev; skupni znesek iz zaveze pa ne sme biti manjši od 1.000 Din.** Pri neomejeni zavezi je torej dana sicer ugodnost, da se jamstvo člana zadruge z neomejeno zavezo olajša s tem, da plača desetkratni delež, a določena je meja, da mora plačati najmanj 1000 Din.

Zanimivo je dejstvo, da v slučaju sanacije mora event. član zadruge z neomejeno zavezo plačati dvajsetkratni znesek za vsak delež, pri izvenstečajni likvidaciji pa le desetkratni znesek vsakega deleža, toda najmanj 1000 Din. Mislimo, da je bila uredba delana v hitrici in le od tod ta razlika.

Vsekakor je pa **važno, da uredba teže neomejene zaveze silno omilila**, tako da

bo jamstvo članov pri zadrugi z omejeno zavezo marsikje večje kakor pri zadrugi z neomejeno zavezo, če gre posojilnica po uredbi v sanacijo ali izvenstečajno likvidacijo. Dejstvo je namreč, da imajo posojilnice z neomejeno zavezo pri nas prav nizke deleže po večini iz predvojnega časa le par dinarjev in bi tako v slučaju sanacije znašalo njihovo jamstvo 20-kratno vsoto deleža, v slučaju izvenstečajne likvidacije pa 1000 Din.

12. Prisilna poravnava.

Celô prisilno poravnavo more dovoliti minister za trgovino in industrijo posojilnici, ki je prišla v izvenstečajno likvidacijo. Posojilnica bi se torej poravnala s svojimi vlagatelji, da jim plača od njihovih naložb po določbah zakona o prisilni poravnavi gotovo kvoto, katera pa mora znašati najmanj 40% (čl. 46).

13. Zaščita regulativnih hranilnic.

Nova uredba se razlikuje od poprejšnje posebno v tem, da je podobno uredila zaščito hranilnic javnopравnih teles ali, kot pri nas pravimo, regulativnih hranilnic (člen 47 — 53). Posebno predvideva dve meri:

a) Javnopravno telo (občina), ki jamči za obveznosti hranilnice in **ki je obenem dolžnik hranilnice**, se zaveže, da vnese potrebne vsote v letni proračun radi odplačila svojega dolga hranilnici.

b) Javnopravno telo se zaveže, da bo prispevalo za pokritje odpisov in za okrepitev poslovnih sredstev svoje hranilnice. Prispevek se izvrši lahko tudi tako, da se izdajo zadolžnice na podlagi hipotek na prvem mestu njenih nepremičnin.

Uredba je torej rešila obe preporni vprašanji. Predvsem je naložila občinam, ki so svoji hranilnici dolžne, da morajo začeti z vračili in v to svrhu poskrbeti potrebna sred-

stva v občinskem proračunu. Občinam, ki jamčijo za hranilnico, je pa tudi naložila, da morajo ravno radi tega jamstva dejansko prispevati za pokritje izgub hranilnice in za okrepitev njenih poslovnih sredstev in v to potrebna sredstva zagotoviti v proračunu. Pokazalo se je namreč zadnja leta, da so nekatere občine svojo jamstveno obvezo smatrale za nekaj teoretičnega, nekaj na papirju, stvarno pa da upniki občinske hranilnice ne morejo in ne smejo iz tega jamstva ničesar podvzemanj napram občini. Sedaj je uredba pojasnila, da to jamstvo velja in da mora občina to jamstvo tudi izvrševati, če ne gre drugače, pa s tem, da v proračunu poskrbi za pokritje izgub.

14. Dopolnitev prošnje.

Uredba tudi predvideva, da denarni zavod svojo prošnjo za zaščito, vloženo po predpisih prejšnje uredbe, izpremeni ali dopolni. Kot smo videli, ima nova uredba napram prejšnji nekatere bistvene spremembe. Vse prej vložene prošnje veljajo tudi kot vložene po novi uredbi; zavod pa ima pravico, da v teku meseca dni od uveljavljene uredbe (t. j. bilo do 24. decembra 1934) svojo prošnjo z ozirom na določbe nove uredbe spremeni ali dopolni (čl. 67).

15. Pregledi zadrug — zaščita zadrug.

Kot dodatek k novi uredbi o zaščiti denarnih zavodov sledi tudi nova uredba o zaščiti kmetijskih kreditnih zadrug in njihovih zvez.

Uredba v glavnem določa, da je glede zadrug mesto ministra za trgovino in industrijo kompetenten minister za poljedelstvo, da odloča, glede zvez pa odloča ministrski svet na predlog ministra za kmetijstvo.

Važna sprememba pa je nastopila glede pregleda zadrug, ki prosijo za zaščito. Za preglede namreč odreja minister za kmetijstvo predvsem revizorje Privilegirane agrarne banke.

Določen je tudi sklad za preglede, v katerega vplačujejo zadruge in zveze brez ozira na to, ali prosijo za zaščito ali ne, gotov znesek od lastnih sredstev. Prispevek pa ne sme biti večji od 1‰ vplačanih deležev in rezervnega zaklada (čl. 1. in 2. uredba o zaščiti zadrug).

Namesto posvetovalnega odbora za bankarstvo je pri zadrugah zaslišati pristojno zadružno zvezo, razen tega pa še Privilegirano agrarno banko.

Prošnje vlagajo zadruge potom svoje zveze na ministra za kmetijstvo, zadružne zveze pa naravnost na ministra. Pot skozi glavno zadružno zvezo je torej z uredbi izločena.

Tudi nova uredba o zaščiti kreditnih zadrug je pridržala znani čl. 6 glede sanacijskega sklada, v katerega sme zveza pobirati od včlanjenih zadrug do 10% letnega čistega dobička, razen tega pa sme ubrati od njih enkrat za vselej 10% rezervnega sklada vsake včlanjene zadruge po poslednji letni bilanci.

Pravilniki izdani k prejšnji uredbi o zaščiti kreditnih zadrug ostanejo v veljavi razen, v kolikor bi bili v nasprotju z novo uredbi.

Navedli smo kratko najvažnejše določbe iz uredbe o zaščiti denarnih zavodov in iz uredbe o zaščiti kreditnih zadrug. Kdor bi hotel poznati podrobnejša določila, mora brati uredbi sami, ki sta objavljeni v 12. številki Narodnega Gospodarja od 15. decembra 1934. Komur potem še ne bi bilo kaj jasno, naj se pa obrne na Zadružno zvezo za pojasnilo.

K zadnji statistiki.

Zadnji številki našega lista je bila priložena statistika o poslovanju članic Zadrugne zveze v Ljubljani za l. 1933. Z ozirom na sedanjo, že dolgo trajajočo krizo se nehote vsiljuje vprašanje, kako so zadruge prebile dobo, odkar so se pojavili prvi začetki krize do danes. V pojasnilo naj služijo

sledеči podatki, ki smo jih sestavili za zadnjih pet let na podlagi statistike prejšnjih let od l. 1929 dalje. Hrvatske članice smo iz te primerjave izpustili, tako, da se podatki nanašajo samo na članice v Sloveniji, ki so bile poslale svoje prispevke za statistiko.

Članstvo.

Leto	Pri posojnicah			Pri nekreditnih			Skupaj		
	Število zadrug	Število poročil	Število članov	Število zadrug	Število poročil	Število članov	Število zadrug	Število poročil	Število članov
1929	304	301	90.528	251	234	45.685	555	535	136.213
1930	315	314	96.610	277	252	49.040	592	567	145.650
1931	323	318	100.341	307	280	50.579	630	598	150.920
1932	323	323	109.338	322	290	52.483	645	613	161.821
1933	326	325	95.981	329	325	52.048	655	650	148.029

Na eno posojilnico je prišlo povprečno l. 1929: 297, l. 1930: 306, l. 1931: 315, l. 1932: 338 in l. 1933 294 članov. Podobno upadanje se kaže pri nekreditnih zadrugah, kjer je v posameznih letih odpadlo na posamezno zadrugo 197, 194, 180, 181 in v zadnjem letu 160 članov. Nazadovanje članstva je deloma v zvezi s tem, da so bile zadruge dobile navodila, naj bolj pazijo na beležke v članskih imenikih in črtajo iz njega vse, ki so prenehali biti člani.

Promet.

Kako silno je vplivala kriza na gospodarstvo naših zadrug, se vidi dobro iz primerjave podatkov o celokupnem prometu v posameznih letih, ki je v celoti nazadoval več nego za polovico. Pri tem nazadovanju so seveda posojilnice prizadete veliko bolj nego blagovne zadruge, dasi je tudi pri njih padel približno za eno tretjino.

Celokupni promet je znašal v tisočih dinarjev:

Leto	Pri posojilnicah	Pri nekreditnih zadrugah	Skupaj
1929	3,749.596	1,636.315	5,388.838
1930	3,682.733	1,751.393	5,434.127
1931	3,225.974	1,292.856	4,518.831
1932	2,306.422	1,129.309	3,435.731
1933	1,560.036	1,085.851	2,645.887

Promet pri posojilnicah tvorijo v glavnem na eni strani vplačila hranilnih vlog, vloge v tekočem računu in povrnjena posojila, na drugi strani pa povračila hranilnih vlog, dana posojila in izplačila v tekočem računu.

Prejemki, ki so jih posojilnice imele od prejetih hranilnih vlog, vlog v tekočem računu in od povrnjenih posojil, so bili v posameznih letih sledeči (v tisočih dinarjev):

Leto	Prejete hran. vloge	Povrnjena posojila	vloge v tek. rač.	Skupaj
1929	434.296	118.695	363.986	916.977
1930	425.449	126.675	360.791	912.915
1931	362.606	122.319	300.195	785.120
1932	249.612	102.458	233.532	585.603
1933	194.064	80.411	162.526	337.001

Izdatki v teh treh panogah posojilničnega poslovanja izkazujejo sledeče številke (v tisočih dinarjev):

Leto	Dvignjene hran. vloge	Dana posojila	Izplačila v tek. rač.	Skupaj
1929	295.162	166.939	410.965	873.066
1930	336.111	123.293	371.411	830.815
1931	350.881	141.160	313.088	805.130
1932	291.352	70.780	217.075	579.207
1933	233.721	57.411	158.172	449.304

Najboj je občuten padec pri dotoku novih hranilnih vlog, ki se je zmanjšal za več nego 55%. Pa tudi dotok novih vlog v tekočem računu je močno nazadoval. Posledica se kaže v okolnosti, da so mogle posojilnice dajati čim dalje manj posojil.

Vsota dvignjenih hranilnih vlog bi bila brez dvoma mnogo višja, če bi bilo posojilnicam na razpolago več tekočih sredstev. V še večji meri velja to za dana posojila, saj je l. 1933 podeljenih skoro 66% manj nego l. 1929.

Nazadovanje prometa se kaže pri kmečkih posojilnicah v veliko večji meri nego pri mestnih. Tako je l. 1933 znašal promet pri kreditnih zadrugah v Ljubljani (v tisočih dinarjev): 265.767, v Celju 517.960, v Mariboru 222.782 in v Ptujju 129.170, skupaj 1.135.679.000 Din, dočim odpada na vse posojilnice po drugih krajih od celokupnega prometa le 424.357.000 Din. Hranilnih vlog je bilo pri posojilnicah v označenih mestih vplačanih 118.783.000 Din, pri vseh drugih pa le 75.281.000; hranilnih vlog izplačanih 148.900.000, pri drugih samo 84.821.000 Din. Dolžniki so posojilnicam v omejenih štirih mestih povrnili posojil 33.242.000, vsem drugim samo 47.169.000 Din, dočim so posojilnice v navedenih mestih dale novih posojil za 20.346.000 Din, vse druge pa le za 37.065.000 Din. Iz teh števil se vidi, da so bile podeželske posojilnice pri nazadovanju prometa dosti bolj prizadete nego mestne. To je razumljivo, saj so dohodki kmečkega gospodarstva veliko bolj padli nego dohodki meščanskih slojev. Velik, če ne največji de

lež pri opisanem nazadovanju prometa ima tudi zakonodaja o kmečki zaščiti.

Med nekreditnimi zadrugami so se razmeroma še dosti dobro držale nabavljalne (konzumne), pri katerih je izkupiček za prodano blago znašal v posameznih letih: l. 1929 67.137.000, l. 1930 70.372.816, l. 1931 68.020.242, leta 1932 59.215.076, leta 1933 65.227.107 Din. Za blago so pa izdale: leta 1929 66.800.264 Din, l. 1930 77.327.614 Din, l. 1931 67.284.942 Din, l. 1932 57.414.174 Din, l. 1933 56.739.962 Din.

Mlekarske zadruge so prodale blaga v posameznih letih: l. 1929 za 8.847.743 Din, l. 1930 za 9.340.067 Din, l. 1931 za 8.980.618 Din, l. 1932 za 10.724.585 Din, l. 1933 za 7.576.841 Din. Izplačale pa so svojim članom za dobavljeno mleko: l. 1929 za 7.902.596 Din, l. 1930 za 7.882.523 Din, l. 1931 za 7.845.848 Din, l. 1932 za 9.763.778 Din in l. 1933 za 6.645.500 Din. Do konca l. 1931 je bil torej promet mlekarskih zadrug precej stalen in se je držal na isti višini, l. 1932 kaže precejšen napredek, l. 1933 pa občutno nazadovanje.

Zadružne elektrarne izkazujejo naslednji promet v prejemkih za blago in tok: l. 1929 1.696.450, l. 1930 947.702, l. 1931 1.243.038, l. 1932 1.117.375, l. 1933 835.793 dinarjev; njihovi izdatki pa so znašali l. 1929 1.200.819, l. 1930 949.979, l. 1931 938.385, l. 1932 768.719 in l. 1933 627.811 Din.

Obrtne zadruge so prejele za prodano blago: leta 1929 34.901.145, leta 1930 28.078.460, leta 1931 58.160.937, leta 1932 40.609.851 in l. 1933 34.254.839. Izdale so za blago: leta 1929 32.191.036, leta 1930 34.501.831, leta 1931 48.468.928, leta 1932 44.972.924 in leta 1933 32.640.172 Din.

Zadruge raznih drugih vrst ne izkazujejo v svojem prometu kakih bistvenih posebnosti, razun da se tudi pri njih opaža zmanjšanje prometa.

Bilančno stanje.

Pri posojilnicah.

Naslednja tabela kaže izpremembe v bilančnem stanju glede najvažnejših postavk (v tisočih dinarjev):

a) Aktiva.

Leto:	1929	1930	1931	1932	1933
Gotovina	11.495	12.135	10.961	6.277	6.111
Posojila	349.959	459.665	482.620	454.332	432.292
Menična posojila	34.862	17.421	15.080	12.387	11.450
Aktivni tek. rač.	246.366	245.476	253.590	251.556	244.198
Naložbe	315.072	321.218	283.731	280.218	276.696
Inventar in nepremičnine	22.878	27.173	34.816	36.548	39.075
Zaostale obresti	7.285	9.180	13.373	11.765	10.628
Ostala aktiva	13.615	7.342	16.144	18.501	14.596
Izguba	5	88	248	43	399

b) Pasiva.

Hranilne vloge	902.451	988.675	1.001.857	966.318	926.697
Pasivni tek. rač.	53.289	54.387	43.878	45.893	39.208
Izposojila in ostala pasiva	17.677	23.834	29.458	22.506	28.643
Deleži	1.042	1.108	1.220	1.217	1.337
Rezerve	21.945	26.896	30.610	32.391	36.666
Dobiček	5.035	4.799	3.529	3.301	2.946

Primerjajno izpremembe aktiv pri posameznih letih vidimo, da je gotovina v blagajnah od leta do leta manjša in zaradi tega tudi likviditeta vedno slabša. Posojila so do leta 1931 naraščala, potem pa so znatno nazadovala. Menična posojila so celo padla na $\frac{1}{3}$ stanja v letu 1929. Najmanj izpremembe kažejo dani krediti v tekočem računu. Tudi naložbe ne kažejo prevelikega nazadovanja. Toda gole številke ne kažejo prave slike; naložbe so se razmeroma malo znižale, največ zaradi tega, ker zavodi, pri katerih je bil denar naložen, zaradi svoje nelikvidnosti niso mogli vračati večjih vsot. Vrednost lastnih investicij je zelo poskočila; večinoma gre za nakup nepremičnin. Zelo se je povečala vsota neplačanih obresti in bo treba temu dejstvu v bodoče obračati večjo pozornost.

Pri pasivih se vidi, da so se hranilne vloge enako kakor posojila množile do leta 1931, ko so bile dosegle imponujočo vsoto nad eno milijardo dinarjev. Naslednji dve leti kažeta nagel in občuten padec. Od lastnih sredstev kažejo deleži enakomerno toda znatno povečanje, dočim so rezervni zakladi naraščali mnogo hitreje in v razveseljivem obsegu. Doseženi poslovni dobiček izkazuje v posameznih letih vedno manjše zneske, ker se je poslovanje skrčilo in ker je obrestna mera za posojila nazadovala.

Nabavne in prodajne sadruge.

a) Aktiva (v tisočih dinarjev):

Leto	1929	1930	1931	1932	1933
Gotovina	339	223	295	345	304
Zaloga blaga	16.729	14.239	14.012	13.466	10.850
Dolžniki	6.151	7.814	6.901	6.590	7.949
Premičnine	911	994	897	826	885
Nepremičnine	2.999	3.542	3.027	2.661	2.580
Naložbe	430	155	264	237	320
Ostala aktiva	2.017	1.837	1.663	886	600
Izguba	125	324	235	257	270

b) Pasiva.

Upniki	8.589	8.882	7.926	6.389	6.407
Izposojila	13.846	12.487	11.073	8.948	7.756
Ostala pasiva	1.287	2.774	2.821	3.706	3.364
Deleži	523	543	619	693	718
Rezerve	4.767	5.118	5.571	5.304	5.285
Dobiček	691	424	286	228	230

Gospodarski položaj konsumnih zadrug se je tekom krize poslabšal, poslovne izgube rastejo, poslovni dobiček je vedno manjši. V zadnjih dveh letih je bila izguba celo večja nego dobiček. Kar je hujše, je pa to, da tako silno naraščajo blagovni dolžniki, ki so se v l. 1933 napram l. 1929 pomnožili kar za 1,798.000 Din. Te razmere niso zdrave in utegnejo privedi zadruga v težaven položaj. Zato bodo morale zadruga napeti vse sile, da se položaj v tem oziru izboljša. Opetovani opomini zveze, naj se prodaja le za gotovino, bodo morali priti bolj do veljave.

Bolj razveseljivo pri teh zadrugah je, da so znatno zmanjšale blagovno zalogo. Vrednost blaga v zalogi je v zadnjih 5 letih padla za 5,879.000 Din, več nego za eno tretjino. V zvezi s tem so se precej znižale postavke „upniki“ (za 2,182 000 Din) in izposojila (za 6,090.000 Din). S tem so si zadruge prihranile mnoge izdatke za obresti.

Mlekarske zadruge.

a) Aktiva (v tisočih dinarjev).

Leto	1929	1930	1931	1932	1933
Gotovina	42	62	81	89	95
Zaloga blaga	907	446	1.137	481	661
Dolžniki	589	651	860	924	1.105
Premični inventar	581	680	1.004	1.139	1.112
Nepremičnine	929	1.132	820	968	854
Naložbe	326	390	396	437	338
Ostala aktiva	147	82	57	332	187
Izguba	40	93	106	257	247

b) Pasiva.

Upniki	874	500	1.270	1.200	1.079
Izposojila	951	853	1.115	1.346	1.522
Ostala pasiva	90	285	69	118	66
Deleži	200	213	212	202	316
Rezerva	1.119	1.437	1.666	1.625	1.485
Dobiček	328	250	130	93	137

Že iz števil o prometu mlekarskih zadrug v zadnjih 5 letih se je videlo, kako neurejene in nestalne so bile razmere, v katerih so delovale mlekarske zadruge. Isto nestalnost vidimo v bilančnih postavkah. Posebno so značilni podatki o blagovnih zalogah v posameznih letih l. 1930 se je vrednost blaga v skladiščih napram prejšnjemu letu znižala več nego za polovico, v l. 1931 je napram letu 1930 poskočila za 151 %, v naslednjem letu je zopet silno padla in v letu 1933 vnovič zelo poskočila. Še več dado misliti številke o dolžnikih, ki so narastli za 516.000 Din, ali skoro za 88 %. Posledica je, da zadruge ne morejo članom v redu plačevati dobavljenega mleka, zaradi česar so zelo narastli dolgovi zadrug (upniki). Druga neprijetna posledica je, da so stalno

nalaščala izposojila zadrug, s čemer so se povečala bremena za obresti. Zadruge bodo na vsak način morale odločno delati na to, da se bo prodano blago plačevalo bolj točno.

Zadružne elektrarne.

a) Aktiva (v tisočih dinarjev).

Leto	1929	1930	1931	1932	1933
Gotovina	57	68	48	55	56
Zaloga blaga	194	246	221	198	154
Dolžniki	594	663	777	627	478
Premič. inventar	1.612	1.724	661	908	279
Nepremičnine	1.822	2.118	3.087	2.814	2.135
Naložbe	309	300	139	124	152
Ostala aktiva	512	582	433	287	151
Izguba	96	—	88	48	587

b) Pasiva.

Upniki	307	287	225	317	187
Izposojila	3.261	3.341	2.994	2.574	1.742
Ostala pasiva	17	21	18	45	406
Deleži	1.233	1.393	1.301	1.322	1.101
Rezerve	295	494	863	761	531
Dobiček	83	164	54	44	27

Tudi zadružnim elektrarnam je šla trda, kakor kažejo gornji podatki. Dolžniki so v zadnjih dveh letih sicer nazadovali in tudi vrednost premičnega inventarja se je zelo znižala, toda poslovna izguba je v zadnjem letu nedopustno visoko narastla. Na tej poslovni izgubi participirajo 4 zadruge, od katerih sta dve stopili v likvidacijo. Vsled izgub so padli tudi rezervni skladi. Na drugi strani pa je pri teh zadrugah ugodno to, da so odplačale tako veliko izposojil, ki so se znižala za 1,519.000 Din. Tudi razmerje lastnega premoženja (deležev in rezerv) do tujih sredstev je pri teh zadrugah dokaj povoljno.

Obrtne zadruge.

a) Aktiva (v tisočih dinarjev).

Leto	1929	1930	1931	1932	1933
Gotovina	255	241	204	273	181
Zaloga blaga	16.787	16.467	14.502	13.603	14.747
Dolžniki	11.149	11.265	13.961	12.942	10.496
Premič. inventar	4.732	3.010	4.814	6.331	4.139

Nepremičnine	12.144	12.798	10.719	8.367	9.938
Naložbe	5 828	6.082	1.513	540	849
Ostala aktiva	989	1.168	1.019	1 559	1.227
Izguba	5	39	337	371	170

b) Pasiva.

Upniki	8.924	9.547	12.052	11.269	7.490
Izposojila	40.028	38.300	31.558	27.961	30.150
Ostala pasiva	405	188	197	1.431	806
Deleži	1.213	1.243	1.272	1.343	1.392
Rezerve	1.109	1.518	1.733	1.846	1.792
Dobiček	412	276	258	136	118

Pri obrtnih zadrugah statistika ne kaže tako velikih izprememb kakor smo jih videli

pri drugih zadrugah. Zaloge blaga so leta 1930 napram letu 1929 padle za nekaj več nego 2 milijona Din. Dolžniki so nazadovale za 753.000 Din. Od nepremičnin so zadruga odpisale precejšnje zneske (nad 2 milijona Din) Zaradi krize so morale zadruga izrabiti velik del svojih naložb. Upniki so padli za 1,434 000 Din, izposojila pa so nazadovala kar za 9,878 000 Din. Deleži stalno naraščajo in ravno tako tudi rezerve (izvzemši zadnje leto). V splošnem so se te zadruga torej držale v krizi še precej dobro.

Zadružništvo pod fašističnimi vplivi.

Ko smo si v prejšnjih razpravah ogledali, kako se godi zadružništvu pod fašističnimi vplivi v Italiji in na Nemškem, preidemo na Avstrijo.

Kar se tiče zadružništva vobče, Avstrija ne dela kake izjeme nasproti drugim državam. Že naravne razmere so tu take, da so dale prebivalstvu v goratih krajih že v davnih časih pobudo za skupno udejstvovanje. Že v 15. stoletju je dobiti sledove sličnim mlekarskim in živinorejskim zajednicam kakor v Švici.

Svoje novejšo zadružništvo so Avstrijci dobili iz Nemčije. Prve kreditne zadruga so bile popolnoma posnete po Šulcejevih zadrugah. Kmečke kreditne zadruga še sedaj imenujejo rajfajzenske posojilnice. Iz Nemčije so privzeli tudi vse druge moderne oblike: proizvodjalne zadruga za obrtnike, nabavljalne, mlekarske, sadjarske, vinogradniške itd.

Zadružništvo je v Avstriji zelo razvito. Po mestih delujejo močne kreditne in nabavljalne zadruga, na deželi pa je težko dobiti večjega kraja, kjer bi ne bilo kmečke posojilnice. Mlekarske zadruga so lepo urejene. Ker je Avstrija po vojni uvažala znatne

količine mleka (med drugimi tudi iz Slovenije), je začela vlada odločno podpirati domačo proizvodnjo. Država je prožila kmetom brezobresten kredit 6 milijonov šilingov (okoli 60 milijonov dinarjev), da postavijo več novih mlekaren in jih opremijo z vsemi modernimi pripravami, že obstoječe pa izboljšajo, na drugi strani pa da nabavijo dobre molzne krave. Š tem naj bi se ustvarila možnost, da se pridobiva več mleka, masla in sira. Tako bi se kmetškemu prebivalcu zasigural zanesljiv vir dohodkov, država pa bi si prihranila izvoz denarja, ki ga je bilo itak premalo. Kmetovalci so se radi odzvali, osnovali so mnoge nove ter preuredili in razširili stare mlekarne in povečali število dobrih molzних krav. Posledica je, da Avstrija sedaj sama krije vso svojo potrebo glede mleka in mlečnih proizvodov.

Zadružno delo je napredovalo tudi v drugih področjih, zlasti glede skupnega nabavljanja življenjskih potrebščin. Tovarniški delavci so se čimdalje bolj zbirali v konsumnih društvih. Spočetka te zadruga med delavci niso imele prijateljev. Pod vplivom Marksa in njegovih prvih naslednikov se je smatralo, da te zadruga ne morejo doseči,

da bi se spremenil gospodarski in socialni položaj delavca. Te zadruga ne vplivajo, tako se je mislilo, na glavni vzrok delavčeve bede in podrejenosti. V najboljšem slučaju mu morejo pribriniti kake groše, ali to ne pomeni nič za odpravo njegove trajne in velike bede. Kasneje se je to naziranje spremenilo pod vplivom revizionistov, ki so bili zavzeli kritično stališče nasproti izvestnim točkam Marksovega programa. Odtlej naprej so se delavci in njihovi voditelji vedno bolj bližali nabavljalnim zadrugam. Do tedaj ni bilo čisto ali pretežno delavskih zadrug. Bile so sicer konsumne zadruga po večjih mestih (zlasti je znana prva dunajska), ali to so bile povečini organizacije za malo-meščanske sloje. Odslej pa so se začele snovati tudi čiste delavske nabavljalne zadruga in njihovi intelektualni voditelji in prijatelji so se požurili, da se zamujeno popravi.

Dejstvo je, da so delavske konsumne zadruga v relativno kratkem času pokazale velik napredek. Uspelo jim je, da so zbrale v svojem krogu veliko število delavcev in da so združile dober del njihovih skromnih nabavk. Kmalu so si osnovala tudi svojo lastno centralo (glavno zadruga), ki je bila močna zaslomba krajevnim zadrugam. V zadnjih letih je bila centrala prešla k lastni produkciji v velikem obsegu.

Zasebni trgovci so povsod in vedno povdarjali nevarnost nabavljalnih zadrug — za sebe. Tako tudi v Avstriji. Že ko je bila osnovana na Dunaju prva uradniška konsumna zadruga, so trgovski časopisi videli v tem slabo znamenje. Dokler so se ustanovljale kreditne, mlekarske in druge zadruga, so isti časopisi govorili pohvalno, čeprav so tudi te zadržne tvorbe v večini slučajev nadomeščale neko individualno, zasebno in profitarško delovanje. Ko so pa nabavljalne zadruga počele v vse večjem obsegu zbirati in združevati nabavke de-

lavske mase in ko so voditelji začeli tem masam govoriti, da so zadruga začetek novega gospodarskega, pa tudi socialnega in političnega reda, se je trgovcem zazdela nevarnost še večja in začeli so klicati k odporu. Seveda pa tudi zadruga niso držale rok navzkriž. Njihovi voditelji so povečali svojo propagando, snovanje novih zadrug se je nadaljevalo še intenzivnejše, zlasti so potencirali akcijo za nabiranje novih članov. Glavna zadruga je s svojimi en gros nabavkami vplivala na pritiskanje cen in krajevne zadruga so mogle lahko prenesti konkurenco. Nabavljalno združništvo ni bilo več samo stvar malih in neznatnih ljudi: v njem so se čula imena prejšnjega državnega kancelarja, mnogih bivših ministrov, mnogih znamenitih političnih oseb, ki pa so vsi pripadali enemu političnemu pravcu, namreč pravcu, ki se mu običajno pripisujejo prevratne tendence.

Vse to je še povečalo nasprotstva proti nabavljalnim zadrugam. „Ogroženi interesi“ so dobivali zaveznikov od vseh strani, ki ne žele nobenih prevratov. Ti zavezniki so se ponujali sami od sebe in v tem večjem obsegu, čim bolj je rasel vpliv socialistov na državno upravo.

Prezreti se ne sme, da so si socialisti nakopali mnogo sovražnikov s svojo stanovanjsko politiko. Po vojni se je še več ljudi selilo v mesta kakor prej. Mesta so postala pretesna. Kmalu se je glede stanovanj začutila roka državne in občinske uprave. Stanovanja so začeli rekvirirati in taksirati. Pri tem so se zgodile mnoge zlorabe, zlasti so se hišni posestniki pritoževali, da so jim odrejali pretirano nizke stanarine. Socialistično upravo so občutili vsi, ki so imeli kako nepremičnino, tudi glede davkov, taks itd. Ti ljudje so se zavedali, da se dela proti njim, da se jim odvzema, da jih hočejo pritisniti ob steno.

Čisto naravno je torej bilo, da je rastlo nezadovoljstvo proti socialističnemu režimu. Proti socialistični fronti se je zacela ustvarjati druga fronta t. zv. Heimwehr, ki je začela vabiti v svoj krog kmetovalce, male obrtnike, male trgovce, posestnike itd. Med obema strujama je kmalu prišlo do spopadov, ki so se pojavljali čim dalje bolj in bili često prav krvavi. Avstrija je bila postala taborišče razdvojenih strank. Borba se je stopnjevala do najvišjih mest. Zmagala je struja, ki je zametavala parlament in zaničkavala opravičenost do obstanka strank.

Protivniki zadrug so se znašli v močni družbi, ki je bila tudi močno oborožena za borbo. Za glavne krivce za prelito kri so proglasili socialiste. Zato se je borba vodila ne samo proti socialistom kot takim, ampak tudi proti vsem njihovim ustanovam. Ker so imeli socialisti v svojem programu tudi združništvo, je že to dejstvo samo zadoščevalo, da je državna oblast zavzela ostro stališče tudi proti zadrugam. Vse take zadruge, o katerih se je sumilo, da so v rokah socialistov, so bile zaprte, nekatere celo razbite. Šele po daljšem času je nastopil nekak red napram zadrugam. Seveda pa ta red ni bil bogzna kako zavidljiv. Zgradbe, zaloge, prodajalnice in delavnice zadrug so bile odvzete starim upravam in izročene v upravo osebam, ki jih je odredila državna oblast. Za predsednika in podpredsednika glavne zadruge so bili postavljeni vladni ljudje. Ravno tako so bili zanesljivi ljudje odrejeni za zvezo in za krajevne zadruge. Članom so v posebnem proglasu sporočili: 1. da bodo nabavljalne zadruge obstojale še naprej; 2. da ostanejo zadruge svojina svojih članov; 3. da imajo delavci pravico imeti svoje zadruge; 4. da je edini pogoj za obstoj zadrug to, da zadruge varujejo svojo samostalnost nasproti posameznim političnim strankam in da se načelno omeje

na gospodarske stvari. Ob tej priliki so novi upravniki konstatirali, da je v nabavljalnih zadrugah vložena kapitala v našem denarju okoli 800 milijonov dinarjev, da je samo hranilnih vlog okroglo 250 milijonov dinarjev, da je ves ta denar delavski in da več tisoč družin živi od dohodkov, ki jih dobivajo kot razni nameščenci zadrug.

Dne 6 februarja je bila vlada objavila posebno uredbo specielno o glavni zadrugi. Po tej uredbi odreja državni kancler člane upravnega odbora, ki bodo vodili zadrugo; dalje da morajo vse podzveze takoj ustaviti svoje poslovanje. Nova uprava je objasnila položaj nabavljalnih zadrug v „bodoči državi“ v posebni izjavi, kjer je rečeno: 1. delavsko združništvo more delovati samo na popolnoma nepolitični podlagi in združno delo se more gibati le v okviru čiste gospodarske samopomoči; 2. nabavljalne zadruge se ne smejo prekomerno razvijati, tako da bi škodovale opravičenim življenjskim interesom domače trgovine in domačega obrtništva.

Trgovci pa navzlic temu niso bili zadovoljni. Tudi niso bili vsi složni glede ukrepov, ki naj bi se podvzeli proti zadrugam. Radikalno krilo malih trgovcev je zahtevalo, da se takoj zapro in razženejo vse nabavljalne zadruge. Bolj zmerni so želeli, da se likvidacija izvrši stopnjema. Veliki trgovci, uvozniki in industrijalci, ki so imeli specialne gospodarske razloge, niso bili za nobenega od predloženih ukrepov; njihov interes je bil, da se zadruge obdrže. V eni stvari pa je bilo vendarle doseženo soglasje, da se mora namreč v bodoče vsaka ekspanzija zadrug preprečiti. Pod tem so razumeli, da se mora zabraniti sprejemanje novih članov, sprejemanje novih hranilnih vlog, preprečiti se mora propaganda za ustanavljanje novih zadrug, zapreti se morajo vse podružnice, zadruge se morajo omejiti

samo na nabavljanje onih potrebščin, ki služijo neposredni potrošnji.

Čim dalje bolj so se tudi tu čuli glasovi, ki jih je bilo že preje slišati v Italiji in Nemčiji: zadruga naj samo ublažuje cene. To je njihova edina naloga, vsako drugo delovanje je nepotrebno, da, škodljivo. Tako je naziranje novih predstavnikov zadružnega gibanja. Njihove težnje gredo za tem, da se polagoma opušča prejšnja intenzivnost. V tem pravcu delujoč so sklenili sporazum s trgovskim organizacijami. V tem značilnem sporazumu stoji:

1. Nabavljalne zadruga se obvezujejo, da ne bodo več odpirale novih prodajalnic (poslovalnic);
2. število zadrug, ki so bile dne 1. januarja 1934 v članstvu glavne nabavljalne zadruga se ne sme povečati;
3. Propaganda nabavljalnih zadrug se ima omejiti na njihove lastne dotedanje člane;
4. Na sladkor, ki je bil članom prodan po 1. januarja 1934, se ne sme dajati popust (blagovna dividenda);
5. Glavna nabavljalna zadruga se obveže, da v primernem roku likvidira produkcijo tekstilij in upotrebi svoj vpliv na nabavljalne zadruga, da bodo vbodoče prodajale tekstilno blago samo v onih krajih, kjer je to brezpogojno potrebno v interesu njihovih članov;
6. Trgovci se obvezujejo, da za čas, dokler traja ta pogodba, ustavijo vse napade proti nabavljalnimi zadrugam, zlasti da ustavijo

zahtevo, da naj nabavljalne zadruga likvidirajo, da se zabrani pristop v članstvo i. t. d. in da se izogibajo vsakemu vznemirjaju članov nabavljalnih zadrug.

To je vsebina tega „važnega“ sporazuma. V Avstriji je preko 400.600 delaskih družin interesiranih na nabavljalnih zadrugah, milijardne vsote so nabrane v njihovih ustanovah in vendar njihova centralna uprava pristaja na tako ponižujoče pogoje. Ali ji je bilo tako ukazano? Naj bo temu kakor hoče, toliko je gotovo, da je ta sporazum, velika ovira za razvoj nabavljalnega zadružništva v Avstriji, ki je s tem obsojeno, da počiva in miruje. Kdor ne napreduje, ta nazaduje. Iz zgodovine se zna, da je vsak ljudski pokret, ki so ga kakršnikoli vzroki zadrževali v njegovem razvoju, polagoma hiral in da so ga potem zamenjale druge struje, ki so lahko delovale neovirano. Ako v avstrijskem zadružništvu ostane duh, ki je dovedel do tako „važnega“ sporazuma, in ki se plaši celo javnih napadov malih trgovcev in branjevcev, potem avstrijsko nabavljalno zadružništvo ne more pričakovati drugega nego zastoj in hiranje.

Značilno je, in to je treba podčrtati, da se vse te in podobne restrikcije in omejitve dogajajo pod skoro sličnimi političnimi režimi v Italiji, Nemčiji in v Avstriji.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje: Od sodišča smo dobili izvršljivo plačilno povelje na obrazcu, ki ste nam ga poslali. Ali moramo sedaj šele predlagati izvršbo? Ali jo bo treba predlagati trikrat, da izgubi toženec pravico do zaščite? (Hp. v Št. J.)

Odgovor: Izvršljivo plačilno povelje je samo izvršilni naslov in je samo ob sebi

umevno, da morate dražbo šele predlagati in sicer najprej na dolžnikove premičnine. Če bi pa ne bilo uspeha, pa eventualno tudi na nepremičnine. Računati pa je, da bo dolžnik v mnogih slučajih plačal, ko mu grozi rubež, dočim ne plača, ko mu grozi še samo tožba. — Dolžnik, od katerega se izterjajo trije zaporedni letni obroki po prisilni poti, izgubi pravico koristiti se s predpisi uredbe o zaščiti kmetov. Ali se pod

take tri zaporedne letne obroke štejejo tudi 6% obresti, ki jih mora zaščiteni dolžnik plačati za leto 1934, ni popolnoma gotovo. Naše mnenje bi bilo, da pač že obresti za leto 1934 veljajo kot prvi obrok.

Vprašanje: Ali moramo od zaščitenih dolžnikov sprejemati tudi plačilo s hranilnimi knjižicami za račun 6% obresti za leto 1934? (Hp. Št. J.)

Odgovor: Nova uredba o zaščiti denarnih zavodov ima določbe o pobotu (kompenzaciji) med dolgom in terjatvijo zavodovega dolžnika. Posebej navaja, da sme tudi zaščiteni dolžnik pobotati z denarnim zavodom za poplačilo vsega dolga kakor tudi za poravnavo poednih letnih odplačilnih obrokov. Gotovo bo obresti za leto 1934 smatrati kot obrok. Če je dolžnik staro terjatev iz hranilne vloge pridobil od kakšnega drugega upnika, more zahtevati plačilo v prepisu iz pridobljene hranilne knjižice v takšni višini, kolikor istočasno položi v gotovini. Če je pa hranilna vloga že od postanka bila njegova last, lahko zahteva pobot v celoti. Razume se samo po sebi, da sme posojilnica za pobot priznavati le hranilne knjižice lastne izdaje, da je torej po dotični vlogi ona dolžnik.

Vprašanje: Nek naš dolžnik proda na dražbi svoje posestvo iz proste roke in je dal oklicati, da kupec lahko plača s hranilno knjižico naše posojilnice ali pa občinske hranilnice v bližnjem mestu. Ali smo dolžni sprejeti celo vsoto v hranilni knjižici in ali smo dolžni sprejeti tudi knjižice mestne hranilnice? (Hp. v M.)

Odgovor: Ker ste zaprosili za odlaganje plačil, velja za vas uredba o zaščiti denarnih zavodov glede kompenzacije med dolgovi in terjatvami dolžnika po členu 18 uredbe. Dolžni ste torej sprejeti hranilne vloge, pri Vas naložene, za poplačilo dolga

do polovice dolžne vsote in le pod pogojem, ako drugo polovico dolžne vsote dolžnik istočasno položi v gotovini. Hranilno knjižico občinske hranilnice bližnjega mesta niste dolžni sprejeti.

Vprašanje: Glasom časopisnih vesti ima zaščita denarnih zavodov veljavo le še en mesec po uveljavljenju nove uredbe in se mora v tem mesecu vložiti nova prošnja za zaščito. Prosimo navodila, kako naj se sestavi nova prošnja. (Hp. v P.)

Odgovor: Vi zamenjavate določbe v novi uredbi. Ker ste po določenih prejšnje uredbe prosili za zaščito, se smatra, da je vložena Vaša prošnja po predpisu nove uredbe; imate pa pravico, oziroma imeli ste pravico prošnjo v mesecu dni po uveljavitvi nove uredbe t. j. do najkasneje 24. decembra izpremeniti ali dopolniti (čl. 67 uredbe o zaščiti denarnih zavodov). Ker ste prosili le za odlaganje plačil, Vam prošnje sploh ni treba spreminjati ali dopolnjevati. Odplačilni načrt, ki ste ga dali po prejšnji uredbi skupno s prošnjo, pa sam po sebi postane brezpredmeten, ker je po novi uredbi odplačilni načrt nepotreben in uredba sama v čl. 20 prinaša točna navodila, kako bodo posojilnice pod zaščito vsakih 6 mesecev razdelile gotovino, ki se je nabrala iz starih terjatev, med stare vlagatelje.

Vprašanje: Zaščiteni dolžniki bi bili morali plačati 6% obresti do 15. novembra 1934. Vtoževati smo mogli obresti od zaščitenih dolžnikov šele s 15. decembrom. Ali naj vtožujemo obresti do 15. novembra ali do 15. decembra 1934? (Hp. v C.)

Odgovor: Vtožujejo se strogo po uredbi o zaščiti kmetov 6% obresti narastle od 23. novembra 1933 do 15. novembra 1934, t. j. za teden manj kot leto dni. Ker pa je večina posojilnic v letu 1933 kapitalizirala obresti ne z 22. novembrom, ampak šele z 31. decembrom 1933, bo enostavno

od zaščitenih dolžnikov vtoževala enoletne obresti, t. j. od 1. januarja 1934 do 31. decembra 1934.

Zvezine objave.

Dolžnosti zadrug po občnem zboru.

Po občnem zboru morajo zadruge napraviti sledeče vloge:

1. **Zadružni Zvezl** kot revizijski oblasti je treba poslati celoten prepis zapisnika o občnem zboru in dva izvoda računskega zaključka za preteklo upravno leto. Zadruge prosimo, da naj to svojo dolžnost izvrše takoj, da ne bo treba članic opominjati.

2. **Kraljevski banski upravi dravske banovine** v Ljubljani je potom sreskega načelnštva predložiti en izvod računskega zaključka, na katerem naj se na prvi strani zgoraj pod robom napiše pripomba, na katerem občnem zboru je računski zaključek odobren. (Za zadruge na Hrvatskem ta dolžnost ne obstoji. Pač pa morajo hrvatske zadruge v krajih, kjer velja hrvatski zadružni zakon, vsako leto po občnem zboru predložiti trgovskemu sodišču zapisnik o skupščini in odobreni računski zaključek).

3. **Pristojni davčni upravi** se mora poslati računski zaključek v dveh izvodih (čl. 105 pravilnika za izvrševanje o neposrednih davkih) in prepis zapisnika o občnem zboru; vendar ni treba predložiti celotnega prepisa, ampak se lahko ta prepis pošlje le v izvlečku o onih točkah, ki se nanašajo na odobritev računskega zaključka in na sklep o uporabi, oziroma razdelitvi čistega dobička. Pripomniti je, da morajo te spise predložiti davčni upravi vse zadruge brez izjeme, torej tudi one, ki so proste družbenega davka, da more davčna oblast kontrolirati, če so se trajno izpolnjevali pogoji, pod katerimi se priznava davčna prostost.

4. **Pristojnemu trgovskemu sodišču** se

mora poslati predlog za vpis novih članov načelstva, oziroma izbris izstopivših odbornikov ter za vpis premembe pravil, to pa seveda le tedaj, ako se je zgodila v sestavi načelstva, oziroma pravil kaka izprememba.

Davki in takse.

1. **Davek na poslovni promet** je treba plačati v teku 30 dni po preteku vsakega trimesečja, torej za januar, februar in marec 1935 do konca aprila 1935 itd.

2. **Uslužbenski davek.** Delodajalci so dolžni od uslužbencev pobrane zneske odpremiti davčni upravi najkasneje 15. dan po preteku vsakega minulega meseca. Oni delodajalci, ki plačujejo uslužbenski davek v davčnih znamkah, ki jih nalepljajo v davčno knjižico, morajo te knjižice tekom januarja 1935. predložiti na vpogled davčni upravi.

Za „Bednostni sklad“ morajo službodajalci od 1. julija 1933 naprej odpremljati davčni upravi v gotovini z dvojnimi oznakami 1 1/2% od zaslužkov, oziroma od mezd svojih uslužbencev in delavcev.

3. **Davek na samce** je stopil v veljavo dne 1. januarja 1931. Temu davku so zavezani vsi neoženjeni moški in vdovci brez zakonskih otrok, ki stanujejo v mestih ali pa v takih krajih, kjer ima svoj sedež sresko načelstvo in ki so pred 1. januarjem 1931 izpolnili 30. leto starosti, tega dne še niso izpolnili 60. leta ter imajo nad 2500 Din mesečnih dohodkov. Davek znaša za moške od 30. do 35. leta 50%, od 35 do 40 let 40%, od 40 do 50 let 25%, od 50 do 60 let 10% direktnih davkov. Vsi delodajalci morajo takim uslužbencem odirgovati ta davek skupno z uslužbenskim davkom. Odtegnjene zneske morajo odvesti davčnim upravam v gotovini in ne z davčnimi znamkami. V ostalem veljajo za ta davek iste odredbe kakor za uslužbenski davek.

4. **Davek za rente** morajo zadruga, ki so ga dolžne plačati, poravnati najkasneje v 45 dneh po preteku vsakega polletja, torej za drugo polovico lanskega leta najkasneje do 15. feb. za prvo polovico l. 1935. pa do 15. avg. 1935.

5. **Ostali neposredni davki** dospevajo v vplačilo v 4 enakih letnih obrokih 1. januarja, 1. aprila, 1. julija in 1. oktobra ter se morajo plačati najkasneje do 15. prihodnjega meseca po dospelosti. Kdor bi do tega dne ne plačal zapadlega obroka, se mu od neplačane vsote zaračunajo 6% zamudne obresti in se izterja neplačani davek z obrestmi vred prisilno.

Od tega pravila obstoji izjema za zemljiški davek, ki se mora plačevati v dveh enakih letnih obrokih najkasneje do 15. avgusta in do 1. novembra.

Dokler se ne izvrši nova odmera za l. 1935, se plačujejo neposredni davki po predpisih za leto 1934.

6. **Dopolnilna prenosna taksa.** Po tar. post. 12 pripomba 12 taksne tarife je treba dopolnilno prenosno takso, če ne presega 500 Din letno, plačati v celotnem iznosu do 31. januarja. Ako taksa presega 500 Din letno, se plačuje v trimesečnih obrokih vnaprej in sicer prvi obrok do 31. januarja, drugi od 1. do 15. aprila, tretji od 1. do 15. julija in četrti od 1. do 15. oktobra.

Spisek luksuznih predmetov. Z zakonom od 18. feb. 1934 je bil izpremenjen zakon o neposrednih davkih. Med drugim so bili v čl. 76 dodani nadaljni pogoji za oprostitve zadrug od plačevanja družbenega davka. Po prvotnem zakonu z dne 8. feb. 1928 so bile zadruga oproščene družbenega davka, če so izpolnjevale naslednje pogoje:

1. ako so bile včlanjene v kaki zvezi z najmanj 20 zadrugmi.
2. ako ne razdeljujejo dobička,

3. ako ne dajejo članom načelstva in nadzorstva tantijem,

4. ako se njihove rezerve nikakor in nikoli ne smejo razdeliti med zadružnike.

Novela z dne 18. februarja 1934 dodaja tem pogojem še naslednje:

5. ako zadruga posluje samo s člani,

6. ako zadruga ne prodaja luksuznega blaga po spisku, ki ga določi minister za kmetijstvo sporazumno z ministrom za finance.

7. ako ne prodaja alkoholnih pijač.

Dasi je bil novi zakon stopil v veljavo že 18. feb. 1934, vendar zadruga dolgo časa niso vedele, katere predmete je smatrati za luksuzne, ker predvidnega spiska ni bilo in ni bilo, čeprav je bilo vloženo mnogo urgenc.

Tak spisek je bil izdan šele ob koncu leta in sicer z datumom 27. decembra 1934, št. 87.280/III. V predlogih, ki so bili poslani kmetijskemu ministrstvu, se je priporočalo, da se iz seznama luksuznih predmetov, kakor so bili naštetih v različnih uredbah finančnega ministrstva, črtajo razni predmeti, ki so ondaj označeni kot luksuzni. S tem bi bilo omogočeno, da bi prodaja takih predmetov ne pomenila za zadruga izgubo davčne prostosti.

Kmetijsko ministrstvo se pa na vse take predloge ni oziralo in je v svojem spisku označilo kot luksuzne predmete vse blago, ki je nešteto:

- 1) v uredbi finančnega ministrstva od 14. avgusta 1932.
- 2) v odloku od 24. septembra 1932,
- 3) v uredbi od 15. oktobra 1932,
- 4) v uredbi od 12. maja 1933,
- 5) v uredbi od 20. avgusta 1933,
- 6) v uredbi od 26. februarja 1934.

Ena, toda samo ena izjema je pa v spisek kmetijskega ministrstva vendar sprejeta. Ako namreč zadruga prodaja razne vrste sira, se to ne smatra za prodajo luksuznega blaga. Prodajanje vsega drugega blaga, ki je v gorenjih uredbah označeno kot luksuzno, pa ima za posledico, da zadruga izgubi prostost plačevanja družbenega davka.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice na Vranskem, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 17. februarja 1935 ob pol 3. uri popoldne v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. poročilo načelstva in nadzorstva. 4. odobritev računskega zaključka za poslovno leto 1934. 5. volitev načelstva in nadzorstva. 6. slučajnosti.

Redni letni občni zbor Živinorejske selekcijske zadruga v Vodica, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 3. februarja 1935 ob 8. uri dopoldne v prostoru Hranilnice in posojilnice v Vodica. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. poročilo rodovne komisije. 3. odobritev računskega zaključka za l. 1934. 4. čitanje reviz. poročila iz l. 1933. 5. slučajnosti.

Občni zbor Lesne gospodarske zadruga na Zgornji Polskavi, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 26. januarja 1935 ob 10. uri dop. pri načelniku Štefanu Pečovniku, posest. na Zg. Polskavi št. 17. Dnevni red: 1. poročilo načelstva. 2. poročilo nadzorstva. 3. odobritev račun. zaključka za leto 1934. 4. nadomestne volitev 2 udov načelstva in 2 udov nadzorstva. 5. spremembe pravil. 6. slučajnosti.

Redni letni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Žetalah, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 27. januarja 1935 ob 13. uri v društveni pisarni. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva o poslovnem letu 1934. 2. odobritev letnega računa 1934. 3. dopolnilna volitev članov načelstva in nadzorstva. 4. sklepanje radi zaščite zadruga. 5. slučajnosti.

Gospodarska zveza v Ljubljani nótira naslednje cene: Tomaževa žindra baza 18%. Din 134.—; rudniški superfosfat v vrečah po 50 in po 100 kg à Din 98.—; kaljeva sol po 100 kg Din 156.—, kostni superfosfat Din 118.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 200.—; apneni dušik v papirnatih vrečah Din 185.—; kostna moka Din 100.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v vrečah Din 144; klajno apno Din 275; lanene tropine Din 2.—; modra galica Din 6.—; žveplo Din 2.80. Pri vagonem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 sit Din 1.500; plugi Din 500 do Din 940; repoznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din 1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050 do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki Din 900; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike „Rapp“ Din 70.—. — Nitrofoskal, apneni dušik pri najmanjšem odjemu 5000 kg franko vsaka postaja. Modra galica iz tovarne „Zorka“ po konkurenčnih cenah.

Manufakturo vseh vrst po ugodnih cenah tudi proti plačilu s hranilnimi knjižicami članic „Zadružne zveze“ nudi Oblasnica za Slovenijo v hiši Gospodarske zveze.

